

2. Antikvaj interlingvoj

Humanismaj filozofoj ankoraŭ konsideris serioza la biblian legendon pri la *babelaturo* kaj sekva *lingvokonfuzo*, kiu nun ŝajnas nescienca. La legendo tamen havas historian kernon. Komence de la 19-a jc. a.K. unu el amureaj etnoj ekloĝis la babilonan teritorion kaj eknomis la ĝis tiam sensignifan lokon «Bab-ilu» (aŭ «Bab-ili»), t.e. «dia pordego». La urbo, kiu tie ekestis, estis alnomita Babilono, ĝia nomo estis adoptita por la tuta regiono kaj elpuŝis la pli malnovan nomon «Ŝumero kaj Akado.» La loĝantoj de Babilono fondis dinastion, famiĝontan dank' al la sesa regnanto Hamurabo (1792–1750). Tiu per lerta politiko kaj milita forto konstruis imperion vastiĝantan de Persa golfo ĝis Siria deserto. Li tiamaniere unuigis la landon dividitan en multajn ŝtatojn kaj kun malsamspeca loĝantaro, kies ega parto estis ŝumeroj, evoluinta kultura nacio kun propra lingvo. Kelkaj interlingvistoj (Drezen, Kuznecov) nomas ĝuste *la ŝumeran la unua internacia lingvo en la homara historio*, emfazante la fakton, ke la ŝumeroj inventis la kejluskribon, transprenotan poste eĉ por kodigo de aliaj lingvoj, ekz. la elama, la hitita kaj la akada. En la imperio de Hamurabo la ŝumera lingvo estis uzata kiel liturgia, alie nur en oficialaj enskriboj aŭ en pli gravaj interkonsentoj. La oficiala lingvo estis la akada. Ĝi estis valora kiel diplomatia lingvo ne nur en la okcidenta Azio, sed eĉ dum la traktado kun egiptaj faraonoj.

La semidaj akadanoj tamen formis nur unu parton de la loĝantaro en la imperio de Hamurabo. Loĝis tie nomadaj amureaj etnoj, de kiuj devenis la imperiestro mem, pli malfrue penetris tien hititoj kaj kasitoj. La hebrea nomo „Babel” kaj akada „bab” troviĝas ankaŭ en aliaj toponimoj, ekz. „Bab-el-mandeb”. En la hebrea lingvo ekzistas vorto „balal”, signifanta proksimume „miksi, kunigi, malklare paroli, grumbli”, do indikanta iun aktivecon de mikrado. Iuj lingvistoj opinias, ke la genezo de la biblia legendo havas lingvan originon, kiel sekvo de tipa popola etimologio, kiun oni ofte renkontas en la Biblio. La fonetika formo de ambaŭ vortoj „babel” kaj „balal”, kune kun la fakto, ke la Babilona Imperio estis multnacia, povis kaŭzi la kreon de nocio „babel” kiel sinonimo de lingva ĥaoso kaj *multlingveco* mem. En la biblia legendo mem kaŝiĝas du gravaj faktoj: unue la informo pri multnacia kaj multlingva karaktero de la antikva urbo Babilono kun duonmiliono da loĝantoj, kaj due la konscio pri tio, ke tiu ĉi stato malfaciligas reciprokajn kontaktojn, tial utilis komuna kaj facile akirebla komunikilo, internacia lingvo.

2.1. La aramea lingvo

En la babilonan regionon transloĝiĝis ankaŭ stepaj arameaj etnoj. Longe antaŭ la ekesto de propraj arameaj lingvomonumentoj oni havas sciigojn pri tiuj ĉi homoj en la babilonaj kaj asiriaj enskriboj (la 3-a jarmilo a.K.). La nomo «Aram» apartenis origine al la regiono en supra Mezopotamio, laŭ kiu estis poste nomita la koncerna semida nacio. Ekde la 11-a jc. a.K. fondiĝis multaj malgrandaj ŝtatoj. Asiriaj atakoj ekde la 9-a jc. a.K. ofte celis ekestantajn arameajn ŝtatojn en Mezopotamio. Kun tio estis ligitaj amasaj deportoj de loĝantaro ekz. el randaj partoj de la imperio enlanden aŭ en malan parton de la lando inter homojn de aliaj lingvo kaj raso. Tiel inundadis la aramea fenomeno la tutan teritorion de la Antaŭa Oriento. La unuopaj etnoj ja parolis ĉiuj per sia dialekto, sed ili komprenis sin reciproke.